

Dijital Öğrenme Materyalleriyle Samsun'un Kültürel Mirası- na Dokunmak: Lise Öğrencilerinde Farkındalık Geliştirmeye Yönelik Karma Yöntemli Bir Çalışma

Zerrin YILDIRIM*, Yağmur SELÇİ**, Merve AYDIN***, Fatma Hilal KAPLAN****

*Samsun İbrahim Tanrıverdi
Sosyal Bilimler Lisesi
zerrin.samsun@gmail.com
 <https://orcid.org/0009-0005-7795-4579>

**yagmurselci4@gmail.com
 <https://orcid.org/0009-0003-0785-7824>

***m.328aydin2@gmail.com
 <https://orcid.org/0009-0009-4221-1010>

****Canik Borsa İstanbul
Anadolu Lisesi
fkaplann5505@gmail.com
 <https://orcid.org/0009-0008-3297-0219>

Anahtar Sözcükler

Kültürel Miras, Samsun, Dijital
Öğrenme, Bilinç, Farkındalık

Key Words

Cultural Heritage, Samsun,
Digital Learning, Awareness,
Consciousness.

Atıf/Citation

Yıldırım, Z.; Selçi, Y.; Aydın, M.
ve Kaplan, F.H. (2026). Dijital
Öğrenme Materyalleriyle
Samsun'un Kültürel
Mirasına Dokunmak: Lise
Öğrencilerinde Farkındalık
Geliştirmeye Yönelik Karma
Yöntemli Bir Çalışma ISophos:
Uluslararası Bilişim, Teknoloji
ve Felsefe Dergisi, Cilt 6, Sayı
12, ss: 23-38

Özet

Kültürel miras; insanlığın tarih boyunca oluşturduğu maddi ve manevi değerlerin, geleneklerin, yaşam biçimlerinin ve kolektif tecrübelerin bütünüdür. Bu miras, bireylerin yaşadıkları coğrafya ile kurdukları etkileşimin doğal bir sonucu olarak şekillenmekte ve toplumların kimliğini oluşturan temel unsurlar arasında yer almaktadır. Kültürel miras yalnızca geçmişten devralınan bir birikim değil, aynı zamanda geleceğin inşasında yol gösterici bir rehberdir. Toplumsal aidiyet duygusunu güçlendirmesi, kuşaklar arası aktarımı desteklemesi ve bireylerin tarihsel bilinç geliştirmesine katkı sağlaması nedeniyle kültürel mirasın korunması ve tanıtılması, sürdürülebilir toplumsal gelişim açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, Samsun ili İlkadım ilçesinde öğrenim gören lise öğrencilerinin şehrin somut beşeri kültürel miras unsurlarına yönelik farkındalık düzeylerini belirlemek ve bu farkındalığı artırmaya yönelik dijital destekli eğitim materyalleri geliştirmektir. Aynı zamanda öğrencilerde kültürel mirasın korunmasına ilişkin bilinç oluşturmak ve yerel kimlik algısını güçlendirmek de araştırmanın temel hedefleri arasında yer almaktadır. Bu doğrultuda dijital dergi, bilgilendirici video içerikleri ve Padlet tabanlı etkileşimli uygulamalar hazırlanmış; söz konusu materyallerin öğrencilerin kültürel mirasa yönelik farkındalık düzeylerini anlamlı biçimde artıracağı yönünde hipotezler oluşturulmuştur. Araştırmada, farkındalık düzeyindeki değişimi çok boyutlu olarak incelemek amacıyla nicel ve nitel yaklaşımların birlikte kullanıldığı karma yöntem tercih edilmiştir. Nicel boyutta tek grup ön test-son test deneysel desen uygulanmış; nitel boyutta ise öğrencilerin geliştirilen dijital materyallere ilişkin görüşlerini, deneyimlerini ve kazanımlarını ortaya koymak amacıyla yarı yapılandırılmış geri bildirim formlarından yararlanılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda yapılan bağımlı örneklem t-testi sonuçları ($t=51,917$; $p<0,05$), öğrencilerin ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir artış olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgular, dijital destekli eğitim materyallerinin öğrencilerin Samsun'un tarihi ve kültürel değerlerini tanıma, anlama ve koruma konusunda daha bilinçli bireyler haline gelmelerine katkı sağladığını göstermektedir. Sonuç olarak bu çalışma, kültürel miras farkındalığını artırmaya yönelik uygulanabilir ve sürdürülebilir bir eğitim modeli sunmakta ve farklı bölgelerde gerçekleştirilecek benzer çalışmalar için bilimsel bir örnek oluşturmaktadır. Araştırmanın bulguları, okul temelli uygulamaların dijital araçlarla

desteklenmesinin öğrencilerin aktif katılımını artırdığını, öğrenmeyi kalıcı hale getirdiğini ve kültürel mirasa yönelik sorumluluk duygusunu güçlendirdiğini göstermektedir. Bu bağlamda geliştirilen materyaller, öğretmenler için rehber niteliği taşımakta, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliğine açık bir yapı sunmaktadır. Çalışma, kültürel miras eğitiminde dijitalleşmenin etkisini ortaya koyması açısından özgün bir katkı sağlamaktadır. Ayrıca öğrencilerin eleştirel düşünme, araştırma ve yerel değerlere saygı becerilerinin gelişimine destek olmaktadır ve toplumsal farkındalık düzeyini artırmaktadır.

Abstract

Touching Samsun's Cultural Heritage Through Digital Learning Materials: A Mixed-Methods Study on Developing Awareness Among High School Students

Cultural heritage refers to the totality of the tangible and intangible values, traditions, lifestyles, and collective experiences created by humanity throughout history. This heritage is shaped as a natural result of the interaction individuals establish with the geography in which they live and constitutes one of the fundamental elements that form the identity of societies. Cultural heritage is not only an accumulation inherited from the past but also a guiding reference for the construction of the future. Because it strengthens the sense of social belonging, supports intergenerational transmission, and contributes to the development of historical awareness among individuals, the protection and promotion of cultural heritage are of great importance for sustainable social development. The aim of this study is to determine the awareness levels of high school students studying in the İlkadım district of Samsun province regarding the city's tangible human cultural heritage elements and to develop digitally supported educational materials to increase this awareness. Another main objective of the research is to create awareness among students about the protection of cultural heritage and to strengthen their perception of local identity. In this context, a digital magazine, informative video contents, and Padlet-based interactive applications were prepared, and hypotheses were formulated that these materials would significantly increase students' levels of cultural heritage awareness. In the study, a mixed-methods approach combining quantitative and qualitative methods was preferred in order to examine changes in awareness levels in a multidimensional manner. In the quantitative dimension, a single-group pretest-posttest experimental design was implemented, while in the qualitative dimension, semi-structured feedback forms were used to reveal students' opinions, experiences, and gains regarding the developed digital materials. The dependent samples t-test results obtained from the data analysis ($t = 51.917$; $p < 0.05$) revealed a statistically significant increase between students' pretest and posttest scores. These findings indicate that digitally supported educational materials contribute to students becoming more conscious individuals in terms of recognizing, understanding, and protecting the historical and cultural values of Samsun. Consequently, this study presents an applicable and sustainable educational model aimed at increasing cultural heritage awareness and constitutes a scientific example for similar studies to be conducted in different regions. The findings of the study show that supporting school-based practices with digital tools increases students' active participation, makes learning more permanent, and strengthens their sense of responsibility toward cultural heritage. In this context, the developed materials serve as a guide for teachers and offer a structure open to cooperation with local governments and non-governmental organizations. The study makes an original contribution by revealing the impact of digitalization in cultural heritage education. In addition, it supports the development of students' critical thinking, research skills, and respect for local values, and increases the level of social awareness.

1. Giriş: Teknolojik Etkinin Yayılımı

TKültür, bir toplumun tarih boyunca ürettiği benimsediği ve kuşaktan kuşağa aktardığı maddi ve manevi değerler bütünüdür. Kültürün (1.madde) tanımı TDK (Türk Dil Kurumu)

tarafından şu şekilde açıklanmıştır; “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü; hars, ekin.”(TDK,2025). Kültür, bir toplumun geçmişten bugüne taşıdığı ortak yaşam biçimini, düşünce tarzını ve değerlerini yansıtır. Bizim için kültür; kimliğimizi oluşturan, bizi biz yapan en önemli mirastır.

Miras, geçmişten gelen bir emanet gibidir onu koruyup geliştirmek geleceğe duyduğumuz saygının bir göstergesidir. Bu yönüyle miras, toplumların kültürel sürekliliğini koruyan en önemli bağlardan biridir. Mirasın (3.madde) tanımı ise TDK (Türk Dil Kurumu) tarafından; “Bir neslin kendinden sonra gelen nesle bıraktığı şey.”(TDK 2025) şeklinde açıklanmıştır. Bu iki kavram birlikte düşünüldüğünde kültürel miras, toplumların kimliğini oluşturan ve geçmişle gelecek arasında bağ kuran önemli unsurlardan biri haline gelmektedir.

Kültürel miras: İnsanın yaşadığı bütün zamanlar boyunca oluşturduğu, biriktirdiği; geliştirerek, yeni araştırmalarla zenginleştirdiği ve devamlılığını sağlayarak kendinden sonraki nesillere aktardığı bütün bilgi, inanç ve eylemler bütünü ile bu bütünün parçası olan nesneler olarak tanımlanabilir. Bu haliyle kültürel miras, bir toplumun fertlerine ortak geçmişlerini anlatarak, aralarındaki dayanışma ve birlik duygularını güçlendiren kuvvetli bir etkidir ve ciddi bir çeşitlilik kaynağıdır. Şu durumda kültürel miras, insanların tarih sürecinde biriktirdikleri tecrübelerin ve geleneklerin sürekliliğini ve haliyle geleceğin doğru kurulmasını sağlayan önemli bir hazinedir. Bu sebeple kültürel mirasın, yalnız sahip olduğu değerler ile değil, yeni nesillere yeni öğrenim ve gelişim imkanları sunduğu, insanlara geçmişlerine ait hoş hisler yaşattığı için de korunması ve yaşatılması gerekmektedir. Ayrıca, belirtilen nitelikleri gereği kültürel miras, yaratıcılığı ve keşfetme duygusunu beslediği, dünyaya ve hayata bakışımıza tarihi derinlik eklediği ve hepimizin geçmişinden öğrenecek çok şey olduğunu gösterdiği için de korunmalıdır (Gümüşçü,2018). Tarihsel, sosyal ilerleme süreci içinde yaratılan tüm maddi ve manevi değerler ve bu değerleri yaratmada, ileriki nesillere aktarmada kullanılan, insanın doğal ve sosyal çevresine egemenliğinin seviyesini gösteren araçların tamamıdır (Kuşcuoğlu,Taş,2017).

Kültürel miras, geçmişte yaşamış toplumların mekana bıraktığı maddi ve manevi izleri kapsamaktadır. Bu yönüyle kültürel miras, doğrudan coğrafya bilimiyle ilişkilidir. Geçmiş ile günümüz arasındaki mekansal sürekliliği ortaya koyarak kültürel mirasın korunması ve aktarılmasına bilimsel bir temel sağlamaktadır. Bu sebepten coğrafya, kültürel mirasın anlaşılmasına önemli katkılar sunmaktadır (Gümüşçü, 2018).

Kentler, insanlığın yerleşik yaşama geçmesiyle birlikte ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, tarihsel süreç içerisinde kültürel, toplumsal, ekonomik ve siyasal gelişmeleri yansıtan yapılar olarak değerlendirilebilirler. Toplum olma süreci, bireylerin bir arada yaşaması, bu yapının belirli bir sistem dahilinde yönetilmesi ve ihtiyaçlara uygun olarak teknolojik gelişmelerin sağlanması, insanlık tarihi açısından önemli bir hafıza oluşturur. Bu kolektif hafıza kentlerde şekillenmekte olup, bu nedenle kültürel miras kapsamında korunması gereklidir. Kentlerin geçmişi, kimliklerinin oluşmasında temel bir rol üstlenir. Dolayısıyla, kent tarihinin korunması ve sürdürülebilir kılınması, bu kimliğin devamlılığına ve gelişimine katkı sağlar. Bu çalışmada, kültürel miras kavramı kent temelli bir yaklaşımla ele alınarak; taşıdığı değer ve önem çerçevesinde bir değerlendirme sunulacaktır (Negiz, 2017).

Türkiye, binlerce yıl boyunca birçok farklı medeniyete ev sahipliği yapmış olması sebebiyle, son derece zengin ve katmanlı bir kültürel mirasa sahiptir. Bu mirası korumak ve gelecek kuşaklara aktarmak, yalnızca bilgi değil aynı zamanda sorumluluk ve bilinç gerektiren bir süreçtir. Ancak kültürel mirasın korunmasına yönelik toplumsal farkındalık henüz istenilen düzeyde değildir ve toplumun geneline yayılmış sürdürülebilir bir “koruma kültürünün” eksikliği dikkat çekmektedir (Külcü,2015). Kültürel miras, bir toplumun fertlerine ortak geçmişlerini açıklayan, aralarındaki dayanışma ve birlik duygularını kuvvetlendiren bir hazinedir. İnsanların tarih boyunca biriktirdikleri tecrübelerin ve geleneklerin sürekliliğini, geleceğin doğru inşa edilmesini sağlar. Tarihi ve kültürel miras yalnızca sahip olduğu

değerler sebebiyle değil, gençlere yeni öğrenme ve gelişme şansları sunduğu, insanlara güzel duygular ve sıcak anılar yaşattığı, yaratıcılığı ve keşfetme dürtüsünü beslediği, dünyaya ve yaşama bakışımıza derinlik kattığı ve hepimizin geçmişimizden öğrenecek çok şeyimiz olduğu için korunmalıdır (Çekül Vakfı, 2025).

Samsun'da yer alan somut beşerî kültürel miras unsurları, şehir kimliği açısından önemli bir yere sahiptir. Günümüze ulaşabilmiş tarihi ve kültürel yapılar, kentin geçmişine ışık tutmaktadır. Bu yapılar, şehirde yaşayan insanların toplumsal ve bireysel yaşantılarının izlerini taşımaktadır. Geçmiş ile günümüz arasında bağ kuran bu kültürel miras, bireylerde birlik duygusunu güçlendirmektedir. Bu miras, bireylerde kent kültürüne yönelik farkındalık oluşturmaktadır (Yılmaz ve Gül, 2018). Eğitimde dijital materyal kullanımı gün geçtikçe daha fazla artmaktadır. Bu konu geleceğimiz açısından önemli bir konudur. İnternet çağı ile bilişim materyallerinin yaygınlaşması, birçok alanda olduğu gibi eğitim ve öğretimde de bir dijital devrim ortaya çıkarmıştır. Dijital çağda eğitim, daha önce hiç var olmayan birçok olanak ve fırsat sunmaktadır (Parlak, 2017).

2. Araştırmanın Amacı, Soruları, Yöntemi, Evren ve Örneklemi

Bu çalışmanın amacı, Samsun ili İlkadım ilçesinde öğrenim gören lise öğrencilerinin, şehrin somut beşerî kültürel miras unsurlarına yönelik farkındalık düzeyini incelemek ve bu farkındalığı arttırmak için dijital eğitim materyalleri geliştirmektir. Çalışma, kültürel mirasın korunmasına olan ilgiyi artırmayı ve yerel kimlik bilincini güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmış ve hipotezler oluşturulmuştur. Bu araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Samsun'da yaşayan lise öğrencilerinin mevcut kültürel miras farkındalık düzeyi nedir?
- Çalışma kapsamında hazırlanan eğitim, dergi, padlet uygulaması ve hazırlanan video öğrencilerin kültürel miras farkındalığını arttırmakta etkili midir?
- Öğrencilerin kültürel miras farkındalığı, ön test ve son test sonuçları arasında anlamlı bir değişim göstermekte midir?

Araştırmamızın hipotezleri şunlardır:

- Hipotez 1: Samsun'daki lise öğrencilerinin kültürel miras farkındalıkları, eğitim öncesine kıyasla eğitim sonrasında anlamlı şekilde artacaktır.
- Hipotez 2: Çalışma kapsamında hazırlanan eğitim, dergi, padlet uygulaması ve hazırlanan video, öğrencilerin kültürel miras farkındalık düzeyini anlamlı biçimde arttıracaktır.

Bu araştırmada, öğrencilerin kültürel miras farkındalık düzeylerindeki değişimi kapsamlı bir şekilde incelemek amacıyla karma yöntem (nicel ve nitel) kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda, tek grup ön test-son test deneysel desen kullanılmıştır. Bu desende, aynı çalışma grubuna dahil olan katılımcıların bağımlı değişkene ilişkin ölçümleri; deneysel işlem öncesinde ön test, işlem sonrasında ise son test yapılarak aynı ölçme araçlarıyla elde edilir (Büyüköztürk ve ark., 2016). Lise öğrencilerinin, Samsun'daki beşerî kültürel miras unsurlarına yönelik farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla beşli likert tipi ön test ve son test olarak kullanılmak üzere bir anket geliştirilmiştir. Sorular hazırlanırken alanında uzman eğitimcilerin görüşlerine başvurulmuş ve öneriler doğrultusunda ankete son hali verilmiştir. Anket uygulaması için gerekli izinler, MEB Araştırma İzinleri Yönetmeliği'ne uygun olarak alınmıştır. Çalışma kapsamında hazırlanan eğitim, dergi, padlet uygulaması ve hazırlanan video, öğrencilere sunulmuştur. Eğitimlerden sonra son test uygulanmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda ise eğitim sürecinin tamamlanmasının ardından, öğrencilerin belirlenen kültürel miras içeriklerine ilişkin derinlemesine görüşlerini almak amacıyla "yarı yapılandırılmış geri bildirim formu" kullanılmıştır.

Araştırmanın evrenini Samsun ili İlkadım ilçesinde bulunan bir lisenin öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem ise, araştırmaya gönüllü olarak katılan 332 lise öğrencisinden meydana gelmektedir. Araştırmanın uygulandığı okul, erişim kolaylığı ve uygulama imkanları dikkate alınarak kolayda örneklem yöntemiyle belirlenmiştir. Seçilen okulda öğrenim gören tüm öğrenciler araştırmaya dahil edildiğinden, çalışma tam sayım esasına göre yürütülmüştür. Uygulama tüm öğrenci grubunu kapsayacak şekilde yürütüldüğünden, elde edilen verilerin güvenilirliği artmış ve sonuçlar okul kapsamında güçlü biçimde ortaya konulmuştur.

Araştırmada ön test tüm örneklem grubuna uygulanmıştır. Ardından öğrenciler kültürel miras farkındalığını arttırmaya yönelik eğitim uygulamalarına katılmış ve son test de tüm gruba uygulanmıştır. Bu sayede öğrencilerin eğitim öncesi ve sonrası farkındalık düzeylerindeki değişim karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın nicel boyutu incelendiğinde; Veri toplama süreci ön test ile başlamıştır. İlk olarak gönüllü öğrencilere ön test uygulanmış; ardından bu veriler ışığında hazırlanan eğitim materyalleri (video, dergi, harita ve web sitesi) öğrencilere sunulurken farkındalık artırma çalışmaları yürütülmüştür. Eğitim sürecinin sonunda, farkındalık düzeyindeki değişimi belirlemek amacıyla aynı anket son test olarak tekrar uygulanmıştır. Ön test ve son test verileri arasındaki karşılaştırma, bağımlı örneklem t-testi kullanılarak SPSS 22.0 programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Böylece hazırlanan eğitim materyallerinin farkındalık düzeyi üzerindeki etkisi sayısal verilerle ortaya konmuştur. Araştırmanın nitel boyutunda ise eğitim sürecinin tamamlanmasının ardından yarı yapılandırılmış geri bildirim formu kullanılarak öğrencilerin deneyimleri ve farkındalık durumları incelenmiştir.

3.1. Samsun'da Bulunan Kültürel Miras Yapıları

Samsun'da bulunan kültürel miras yapıları belirlenirken Samsun Valiliği (<https://www.samsun.gov.tr/>) ve Samsun Büyükşehir Belediyesi'nin (<https://samsun.bel.tr>) web sitelerinde yer alan beşeri unsurların verileri temel alınarak aşağıdaki kültürel miras tablosu oluşturulmuştur (Bkz. Tablo 1).

Tablo 1. Kültürel Miras Yapıları Listesi

	Mekân Adı	İlçe
1	Ambarköy Açık Hava Müzesi	Ladik
2	Amisos Tepesi ve Kral Mezarları	İlkadım
3	Arkeoloji Vadisi Müze Evi	Tekkeköy
4	Atatürk Evi ve Müzesi	Havza
5	Bafra Müzesi	Bafra
6	Bafra Tütün Müzesi	Bafra
7	Bandırma Vapuru ve Millî Mücadele Parkı Açık Hava Müzesi	Canik
8	Büyük Camii (Cami-i Kebir)	Bafra
9	Büyük Cami	İlkadım
10	Cerrahi El Aletleri ve Sağlık Müzesi	İlkadım
11	Çınaralan Kilise Camii	Tekkeköy
12	Gazi Müzesi	İlkadım
13	Göğceli Camii	Çarşamba
14	Kale Camii	Vezirköprü

15	Mübadele Müzesi	Alaçam
16	Onur Anıtı	İlkadım
17	Panorama Müzesi	İlkadım
18	Sadi Tekkesi ve Kuva-i Milliye Ruhu Külliyesi	İlkadım
19	Samsun Kent Müzesi	İlkadım
20	Samsun Müzesi	İlkadım
21	Sivrikese Camii	Havza
22	Taceddin Paşa (Kurşunlu) Camii	Vezirköprü
23	Tayyar Paşa Camii	Bafra
24	Tütün İskelesi	İlkadım
25	Yalı Camii	İlkadım

Kültürel Miras Yapıları ile ilgili e-dergi Hazırlama: Bu çalışma kapsamında; literatür taraması ile Samsun Valiliği ve Samsun Büyükşehir Belediyesi resmî web sitelerinden elde edilen veriler ışığında, 25 farklı kültürel miras yapısını içeren bir tanıtım dergisi hazırlanmıştır. Dergi içeriğinde kültürel miras kavramı, önemi ve korunmasına yönelik bilgilendirmelerin yanı sıra Samsun'da bulunan kültürel miras yapılarının tanıtımı yapılmıştır. Eğitim süreci sonunda katılımcılara sunulan dergi, detaylıca incelenmiş ve katılımcıların görüşleri alınarak değerlendirilmiştir.

Padlet Uygulamasında Etkileşimli Harita Hazırlama: Samsun'da bulunan kültürel miras yapılarının daha etkili ve kalıcı biçimde tanıtılabilmesi amacıyla, hazırlanan tanıtım dergisi padlet uygulaması ile yeniden hazırlanarak linkli web sitesine slayt olarak eklenmiştir. Ayrıca okuldaki tüm öğrencilere WhatsApp üzerinden linki (<https://meh.ai/WtCkEs>) gönderilerek kullanımlarına sunulmuştur.

Video Hazırlama: Samsun'da bulunan kültürel miras yapılarının daha etkili ve kalıcı biçimde tanıtılabilmesi amacıyla, hazırlanan tanıtım dergisini destekleyici nitelikte kısa tanıtım videosu oluşturulmuştur. Bu videoda şehrin öne çıkan tarihi ve kültürel varlıkları görsel unsurlarla ele alınmış; öğrencilerin ilgisini çekerek kültürel miras farkındalığını arttıracak bir içerik yapısı hedeflenmiştir. Hazırlanan bu dijital materyaller, dergi ile tamamlayıcı bir yapıda eğitim sürecine dahil edilmiştir.

3.2. Araştırmanın Bulguları

Araştırmanın bulguları iki ana bölüm altında sunulmuştur. İlk bölümde, katılımcıların demografik özelliklerini ve kültürel mirasla etkileşim düzeylerini belirlemek amacıyla cinsiyet, sınıf düzeyi, ikamet süresi ve kültürel mekân ziyaret sıklığına ilişkin veriler analiz edilmiştir. İkinci bölümde ise nicel ve nitel araştırma yöntemleriyle elde edilen bulgular, belirlenen temalar doğrultusunda sistematik biçimde sunulmuştur. Ön test ve son test uygulanan katılımcıların cinsiyetleri, sınıf düzeyleri, Samsun'da ikamet süreleri ve kültürel miras öğelerini ziyaretleri ile ilgili sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde katılımcıların %29,8'inin erkek, %70,2'sinin kız olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Cinsiyet Sorusuna Verilen Yanıtların Dağılımı

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kız	233	70,2	70,2	70,2
	Erkek	99	29,8	29,8	100,0
	Total	332	100,0	100,0	

Sınıf düzeylerine bakıldığında katılımcıların %23,2'sinin Hazırlık sınıfı öğrencisi, %24,4'ünün 9.sınıf öğrencisi, %16,9'unun 10.sınıf öğrencisi, %16,3'ünün 11.sınıf öğrencisi ve %19,3'ünün 12.sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Sınıf Düzeyi Sorusuna Verilen Yanıtların Dağılımı

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hazırlık	77	23,2	23,2	23,2
	9.Sınıf	81	24,4	24,4	47,6
	10.Sınıf	56	16,9	16,9	64,5
	11.Sınıf	54	16,3	16,3	80,7
	12.Sınıf	64	19,3	19,3	100,0
	Total	332	100,0	100,0	

Katılımcıların Samsun'daki ikamet sürelerine bakıldığında %9'unun 1 yıldan az, %18,1'inin 1-5 yıl arası, %26,5'inin 6-10 yıl arası ve %46,4'ünün 10 yıldan fazla süredir Samsun'da ikamet ettiği görülmektedir.

Tablo 4. Samsun'da İkamet Süresi Sorusuna Verilen Yanıtların Dağılımı

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 yıldan az	30	9,0	9,0	9,0
	1-5 yıl	60	18,1	18,1	27,1
	6-10 yıl	88	26,5	26,5	53,6
	+10 yıl	154	46,4	46,4	100,0
	Total	332	100,0	100,0	

Katılımcıların daha önce Samsun'daki müze/özel kültürel alanları ziyaret etme oranlarına bakıldığında %45,5'inin daha önce ziyaret ettiği ancak %54,5'inin müze/özel kültürel alanları daha önce ziyaret etmediği gözlemlenmiştir.

Tablo 5. Daha Önce Samsun'daki Müze/Özel Kültürel Alanları Ziyaret Sorusuna Verilen Yanıtların Dağılımı

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Evet	151	45,5	45,5	45,5
	Hayır	181	54,5	54,5	100,0
	Total	332	100,0	100,0	

Katılımcıların aileleri veya arkadaşlarıyla kültürel miras gezilerine katılma sıklığına bakıldığında %44'ünün hiç, %46,7'sinin nadiren, %8,4'ünün ayda bir, %6'sının ayda birkaç kez ve %3'ünün haftalık olarak katılım sıklığı gösterdiği görülmektedir.

Tablo 6. Kültürel Miras Gezilerine Katılma Sıklığı Sorusuna Verilen Yanıtların Dağılımı

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç	146	44,0	44,0	44,0
	Nadiren	155	46,7	46,7	90,7

	Ayda 1	28	8,4	8,4	99,1
	Ayda birkaç kez	2	,6	,6	99,7
	Haftalık	1	,3	,3	100,0
	Total	332	100,0	100,0	

3.3. Nicel Yöntemle Elde Edilen Bulgular

Bağımlı örneklem t-testi yapabilmek için öncelikle ön test ve son test sonuçlarının normallik dağılımı gösterme durumlarına bakılmıştır. Ön test sonuçlarının normallik dağılımına bakıldığında çarpıklık değerinin 0,892, basıklık değerinin ise 0,929 olduğu görülmektedir. Çarpıklık(Skewness) ve Basıklık(Kurtosis) değerleri -1,00 ve +1,00 değerleri arasında olduğundan ön test sonuçlarımızda normal dağılım bulunduğu görülmektedir.

Son test sonuçlarının normallik dağılımına bakıldığında çarpıklık değerinin ise -0,203, basıklık değerinin ise -0,471 olduğu görülmektedir. Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) değerleri -1,00 ve +1,00 değerleri arasında olduğundan ön test sonuçlarımızda normal dağılım bulunduğu görülmektedir.

Bağımlı örneklem t testi istatistikleri incelendiğinde son test sonuçları ortalamasının 3,8513 olduğu ve ön test sonuçları ortalamasının 2,1596 olduğu görülmektedir. Ayrıca son test standart sapmasının yaklaşık 0,22 olduğu, ön testin standart sapmasının ise yaklaşık 0,57, olduğu görülmektedir.

Son test ve ön test karşılaştırmasında t değerinin 51,917 olduğu, Sig. (2 tailed) değerinin ise <0,05 olduğu görülmektedir. Bu durum bize eğitimlerimizin öğrencilerde anlamlı bir fark yarattığını göstermektedir.

Samsun ve ilçelerinde bildiğiniz, kültürel mirasımız diyebileceğiniz yapılar nelerdir? (Açık uçlu) sorusuna ön test ve son testte verilen cevaplar karşılaştırılmış ve Tablo 12'da sunulmuştur. Tablo incelendiğinde eğitimden önce Onur Anıtı cevabını veren 88 kişi iken; son test 244 kişi Onur Anıtı cevabını vermiştir. Yine Bandırma Vapuru cevabını veren ön testte 77 kişi iken son testte 255 kişi Bandırma Vapuru cevabını vermiştir. Bunun yanı ön testte Arkeoloji Vadisi Müze Evi ve Sadi Tekkesi yanıtını veren katılımcı bulunmazken, son testte bu yapılara ilişkin yanıtlar alınmıştır. Ayrıca Tütün İşkelesi, Göğceli Camii ve diğer camiler gibi bazı yapılarda da son testte belirgin artış görülmüştür.

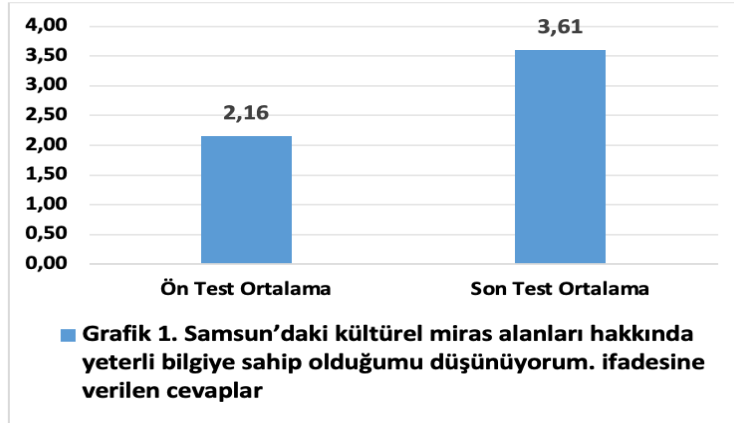
Tablo 7. Samsun'da Bulunan Kültürel Miras Yapılarının Listesi

Kültürel MirasYapısı/ Müze	Ön Test Frekansı (f)	Son Test Frekansı (f)	Fark Frekansı
Onur Anıtı	88	244	156
Bandırma Vapuru	77	255	178
Kent Müzesi	41	95	54
Samsun Müzesi	39	68	29
Gazi Müzesi	12	46	34
Panorama Müzesi	12	52	40
Tekkeköy Mağaraları	3	9	6
Amisos Tepesi ve Kral Mezarları	4	15	11
Atatürk Evi ve Müzesi	4	25	21
Mübadele Müzesi	4	12	8

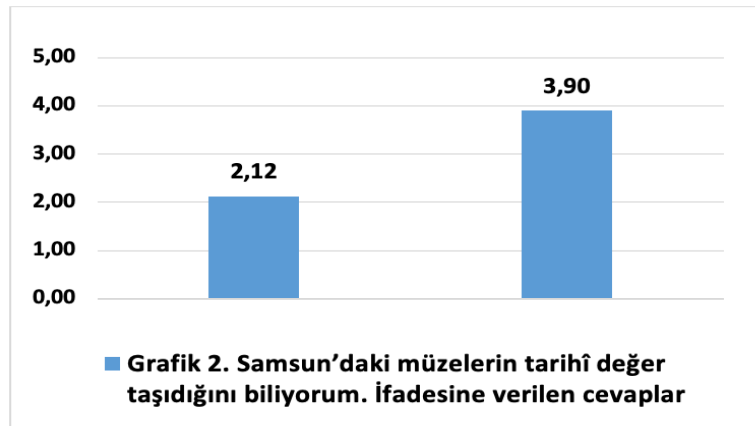
Büyük Cami	4	98	94
Ambarköy Açık Hava Müzesi	2	25	23
Cerrahi El Aletleri Müzesi	3	13	10
Bafra Müzesi/Tütün Müzesi	4	25	21
Tütün İskelesi	3	56	53
Göğceli Cami	1	14	13
Diğer Camiler (Sivrikese, Kale, Yalı, TayyarPaşa, Kurşunlu)	4	48	44
Arkeoloji Vadisi Müze Evi	0	5	5
Sadi Tekkesi	0	3	3
Yok / "Bilmiyorum"	125	0	-125

3.4. Bazı Soruların Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Grafikleri

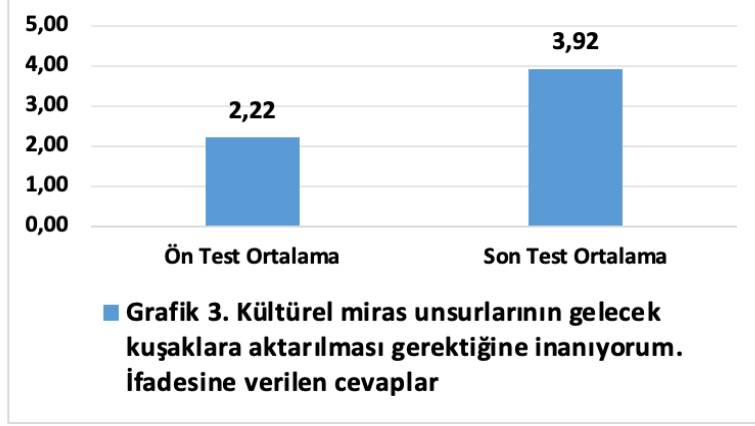
Bu bölümde öğrencilerin tümünün bir soruya verdikleri cevabın ön test ortalamaları ve son test ortalamaları karşılaştırılmıştır. Öğrencilere sorulan “Samsun’daki kültürel miras alanları hakkında yeterli bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin verdiği cevapların ön test ortalaması 2,16 iken son test ortalaması 3,61’e çıkmıştır (Bkz. Grafik 1).

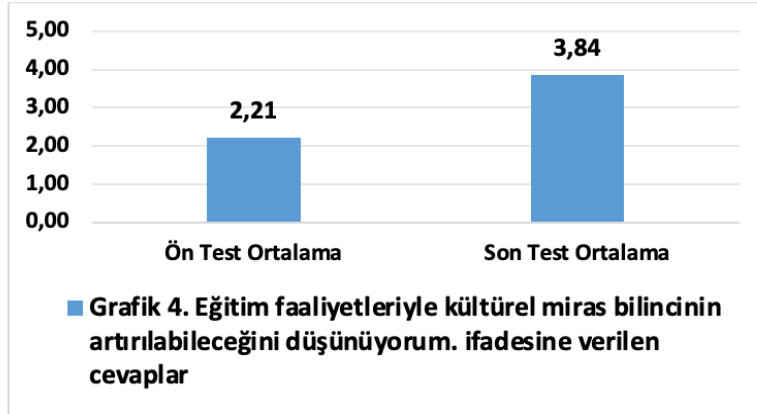
“Samsun’daki müzelerin tarihi değer taşıdığını biliyorum” ifadesine öğrencilerin verdiği cevapların ön test ortalaması 2,12 iken son test ortalaması 3,90’a çıkmıştır (Bkz. Grafik 2).

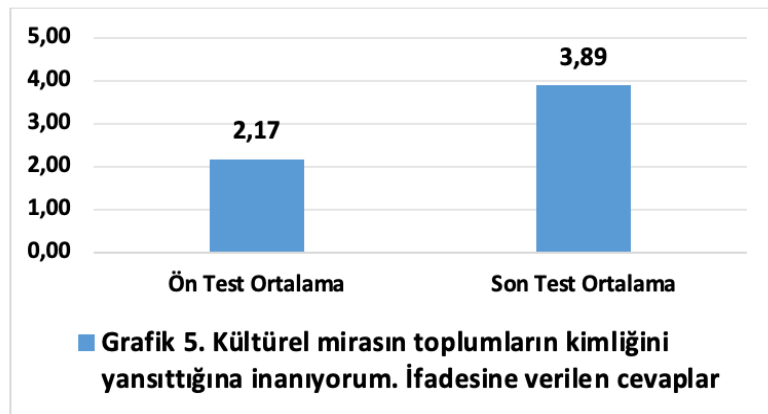
“Kültürel miras unsurlarının gelecek kuşaklara aktarılması gerektiğine inanıyorum” ifadesine öğrencilerin verdiği cevapların ön test ortalaması 2,22 iken son test ortalaması 3,92’ye çıkmıştır (Bkz. Grafik 3).

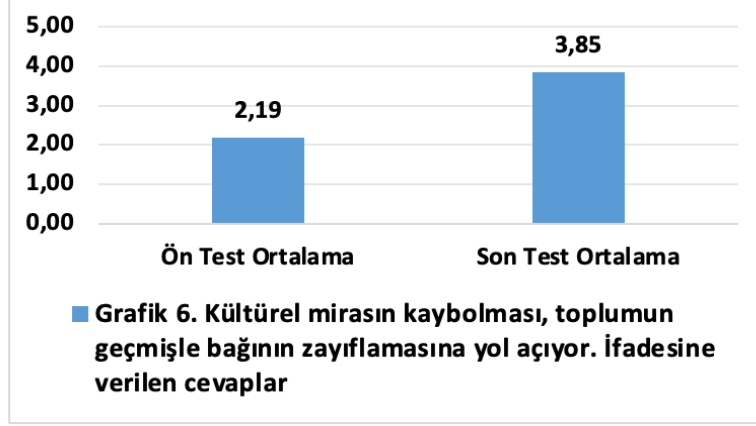
“Eğitim faaliyetleriyle kültürel miras bilincinin artırılabilirliğini düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin verdiği cevapların ön test ortalaması 2,21 iken son test ortalaması 3,84’e çıkmıştır (Bkz. Grafik 4).

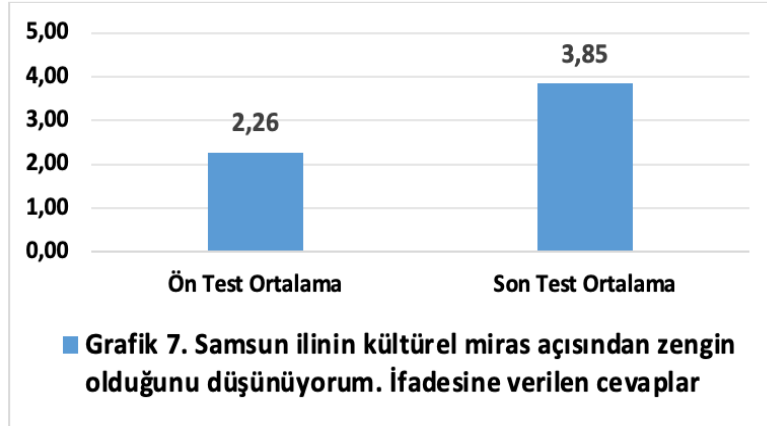
“Kültürel mirasın toplumların kimliğini yansıttığına inanıyorum” ifadesine öğrencilerin verdiği cevapların ön test ortalaması 2,17 iken son test ortalaması 3,89’a çıkmıştır (Bkz. Grafik 5)

“Kültürel mirasın kaybolması toplumun geçmişle bağının zayıflamasına yol açıyor” ifadesine öğrencilerin verdiği cevapların ön test ortalaması 2,19 iken son test ortalaması 3,85’e çıkmıştır (Bkz. Grafik 6).

“Samsun ilinin kültürel miras açısından zengin olduğunu düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin verdiği cevapların ön test ortalaması 2,26 iken son test ortalaması 3,85’e çıkmıştır (Bkz. Grafik 7).

3.5.Nitel Yöntemle Elde Edilen Bulgular

E-Derginin tanıtılması: Projenin bir çıktısı olarak hazırlanan dergi üç başlıktan oluşmaktadır. Bu başlıklar giriş, tanıtımlar ve eğitim süreci şeklinde isimlendirilmiştir. Giriş bölümünde kültürel mirasın tanımı, önemi ve neden kültürel miras alanlarının korunması gerektiğine dair bir bölüm bulunmakta olup bu bölümde katılımcılarda farkındalık oluşturmak amaçlanmaktadır. Tanıtımlar bölümünde Samsun’daki 25 adet somut kültürel miras öğelerinin neler olduğu Samsun Valiliği ve Samsun Büyükşehir Belediyesi internet sitelerinde bulunmaktadır. Bu bölümde katılımcıların Samsun’daki somut kültürel miras öğelerini tanıması bu alanlara dair temel bilgi düzeyine sahip olması beklenmektedir. Eğitim süreci bölümünde ise katılımcıların Samsun’daki somut kültürel miras öğelerine dair farkındalığını arttırmak için verdiğimiz eğitimden fotoğraflar bulunmaktadır. Derginin son bölümünde kaynakça bulunmaktadır. Aşağıda dergide yer alan bölümlerin temsili örnekleri bulunmaktadır.

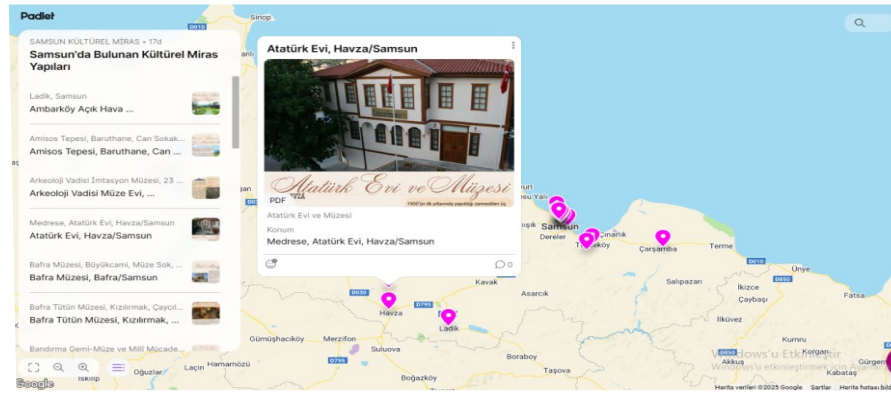
Resim 1: Derginin Sayfalarından Örnek Resimler

Ayrıca hazırladığımız dergi e-dergi şekline getirilerek e-dergi şeklinde <https://meb.ai/Uxp7XvX> linki ile yayınlanmıştır. Ayrıca <https://samsunkmiras.blogspot.com/> web sitesinde yayınlanmıştır.

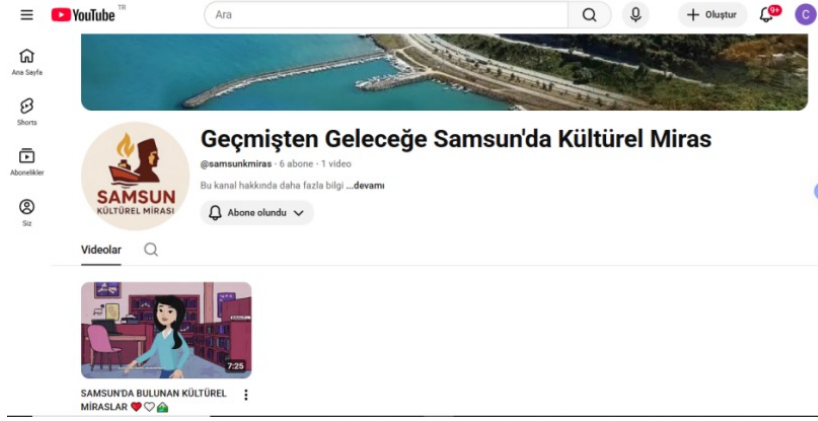
Resim 2: Web Sitesinden Örnek Resimler

Bunun yanı sıra padlet uygulaması ile haritalandırma yapılarak konumları ve kültürel miras yapıları ile ilgili bilgiler <https://meb.ai/WtCkEs> linki ile kullanıcıya sunulmuştur.

Resim 3: Padlet Uygulamasından Bir Görüntü

Ayrıca derginin videosu tarafımızca seslendirilerek ve görüntülerle desteklenerek hazırlanmıştır. <https://www.youtube.com/@samsunkmiras> internet sitesinde yayınlanmış ve sosyal medya aracılığı ile linki paylaşarak yaygınlaşması sağlanmıştır.

Resim 4: Videonun Yayınlandığı Web Sitesinin Resmi

3.6.Yarı Yapılandırılmış Form Bulguları

Açık uçlu sorulara verilen 50 katılımcının cevapları 3 tema ve bunlara bağlı alt temalar altında toplanmıştır. Frekansları ve örnek cevapları belirtilmiştir. Verilen cevaplar birden fazla olduğunda frekans sayısı katılımcı sayısını geçmiştir. Temalarımız: 1-Farkındalık Oranı 2-Kültürel Miras Hakkındaki Düşüncelerde Değişme 3-Eğitim Sırasında Yapılan Çalışmaların Öğreticiliği şeklindedir.

1. Farkındalık

Farkındalık teması altında topladığımız cevapların frekans dağılımı Tablo 8'deki gibidir. Farkındalığım arttı en çok verilen cevap olarak 22 katılımcı tarafından cevaplanmıştır.

Tablo 8. Farkındalık Teması Altında Birleştirilen Alt Temaların Frekans Tablosu ve Örnek Yanıtlar

Alt Temalar	Frekans	Öğrencilerin Örnek Yanıtları
Tarihi Yerlerin Önemi	11	Bu çalışmalar sayesinde şehre bakış açım değişti artık tarihi yerlerin önemini daha iyi anlıyorum.
Farkındalık	22	Kültürel mirasın korunmasının neden gerekli olduğunu öğrendim, farkındalığım belirgin şekilde arttı.
Yeni Bilgiler Öğrenme	19	Daha önce hiç bilmediğim birçok yer öğrendim; Samsun'un kültürel açıdan düşündüğümünden daha zengin olduğunu fark ettim. Padlet uygulaması ile konumlarını görmek güzel olmuş.

2. Kültürel Miras Hakkındaki Düşüncelerde Değişme

Bu tema altında topladığımız cevapların frekans dağılımı Tablo 9'daki gibidir. Kültürel mirasın korunması gereken bir değer olduğunu fark eden öğrencilerin sayısı 32 olarak belirlenmiştir.

Tablo 9. Kültürel Miras Hakkındaki Düşüncelerde Değişme Teması Altında Birleştirilen Alt Temaların Frekans Tablosu ve Örnek Yanıtlar

Alt Temalar	Frekans	Öğrencilerin Örnek Yanıtları
Değer farkındalığı	32	Korunması gereken bir değer olduğunu artık daha iyi anlıyorum; yok olmasının geleceğimizi etkileyeceğini fark ettim.
Toplumsal sorumluluk.	4	Kültürel mirasın bireyler için de sorumluluk gerektirdiğini yeni öğrendim.
Toplumsal bilinç	14	Mirasın sadece eski binalardan ibaret olmadığını, kültürel kimliğimizin bir parçası olduğunu öğrendim.

3. Eğitim Sırasında Yapılan Çalışmaların Öğreticiliği

Bu tema altında topladığımız cevapların frekans dağılımı Tablo 10'daki gibidir. Katılımcılardan 24 kişi videoların daha öğretici olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 10. Eğitim Sırasında Yapılan Çalışmaların Öğreticiliği Teması Altında Birleştirilen Alt Temaların Frekans Tablosu ve Örnek Yanıtlar

Alt Temalar	Frekans	Öğrencilerin Örnek Yanıtları
Video	24	Video en öğretici kısımdı, çünkü görseller ve anlatım birlikte olunca daha kolay anladım.
Dergi	12	Kültürel miras dergisindeki kısa bilgiler ve fotoğraflar çok anlaşılırdı.
Sunum	5	Sunumda verilen örnek hikayeler beni etkiledi, bu yüzden daha öğretici oldu.
Padlet uygulaması	14	Padlet uygulaması bence hepsinden daha öğretici idi.

4. Kültürel Miras Bilgisini Arttırmak İçin Yapılabilecek Etkinlikler

Bu tema altında topladığımız cevapların frekans dağılımı Tablo 11'deki gibidir. Katılımcılardan 23 kişi müze ve kültürel geziler yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Tablo 11. Kültürel Miras Bilgisini Arttırmak İçin Yapılabilecek Etkinlikler Teması Altında Birleştirilen Alt Temaların Frekans Tablosu ve Örnek Yanıtlar

Alt Temalar	Frekans	Öğrencilerin Örnek Yanıtları
Geziler	23	Müze ziyaretleri ve kültürel geziler yapılabilir. Padlet uygulamasına benzer farklı uygulamalar da yapılabilir.
Sergileme	13	Okulda kültürel miras panosu veya mini sergi hazırlanabilir.
Yarışmalar	14	Kültürel miras temalı yarışmalar (fotoğraf, kısa film, bilgi yarışması) yapılabilir.

4.Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma, Samsun ili İlkadım ilçesindeki lise öğrencilerinin yerel kültürel miras unsurlarına yönelik farkındalıklarını belirlemek ve bu farkındalığı eğitim materyalleri (video, dergi, padlet uygulaması, web sitesi) aracılığıyla arttırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular, belirlenen hipotezleri destekler niteliktedir ve yerel kültürel miras eğitiminin gençler üzerindeki etkisini açıkça ortaya koymaktadır. Harman Aslan ve Diker, (2023) Gençlerin somut kültürel miras farkındalığı: Erasmus+ projesi deneyiminden perspektifler adlı çalışmalarında, kültürel miras ve gençlik konusunu şöyle açıklamışlardır: Kültürel mirasın geçmiş ile gelecek arasında kurduğu bağ dikkate alındığında, gençlerin geçmişin değerlerini anlaması ve benimsemesi, kültürel mirasın korunması ve geleceğe aktarılması açısından temel bir gerekliliktir. Bu doğrultuda, gençlerin kültürel miras farkındalığını arttırmayı ve koruma süreçlerine katılımlarını desteklemeyi amaçlayan faaliyetlerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Araştırmanın başlangıcında uygulanan ön test sonuçları, öğrencilerin Samsun'daki kültürel miras unsurlarına yönelik farkındalıklarının oldukça düşük olduğunu göstermiştir (Ön test ortalaması: 2,15). Katılımcıların %54,5'inin Samsun'daki müze veya kültürel alanları daha önce hiç ziyaret etmemiş olması ve %44'ünün ailesi veya arkadaşlarıyla bu tür gezilere hiç katılmaması, bu düşük farkındalığın temel nedenlerinden biri olarak değerlendirilebilir. Bu durum, literatürde de belirtilen gençlerin yaşadıkları şehre karşı geliştirdikleri "mekansal yabancılaşma" ve yerel miras bilincinin eksikliği tespitiyle paralellik göstermektedir. Kocakaya ve Dönmez (2022) hazırladıkları çalışmalarında, lise öğrencilerinin kültürel miras kavramını üniversite öğrencilerine kıyasla daha az bildiğini ve bu durumun gençlere yönelik farkındalık çalışmalarının gerekliliğini ortaya koyduğunu söylemektedirler. Bağımlı örneklem t-testi sonuçlarına göre ($t=51,917$; $p<0,05$), ön test ve son test puanları arasındaki bu artış istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu sonuç, Hipotez 1 ve Hipotez 2'yi doğrulamakta; görsel ve dijital materyallerle desteklenen yerel eğitim modellerinin, teorik bilgidен ziyade kalıcı bir bilinç oluşturmada daha etkili olduğunu göstermektedir.

Çalışma kapsamında hazırlanan eğitim videosu, kültürel miras dergisi ve eğitim sonrasında yapılan değerlendirmelerde, öğrencilerin kültürel mirasa yönelik tutumlarında belirgin bir olumlu değişim olduğu gözlemlenmiştir. 50 öğrenciden gelen cevaplar, yapılan kültürel miras çalışmalarının öğrencilerin farkındalık, ilgi, bilgi düzeyi ve kültürel mirasa yönelik olumlu tutumlarını belirgin biçimde artırdığını göstermektedir. Öğrenciler, özellikle görsel materyallerin öğreticiliğini vurgulamış ve okulda daha fazla kültürel miras temalı etkinlik görmek istediklerini ifade etmiştir. Video içeriğinde yer alan açıklamalar ve görsel tanıtımlar, öğrencilerin şehrin kültürel alanlarını daha somut şekilde zihinsel olarak canlandırmasını sağlamıştır. Dergide kültürel miras alanlarının tanıtımları ve görsellerinin bulunması da verilen eğitimi destekler niteliktedir. Görüşmeye katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu, videonun, padlet uygulamasının, derginin ve yapılan bilgilendirmenin kültürel miras farkındalıklarını arttırdığını belirtmiştir. Örneğin öğrencilerden bazıları, daha önce yalnızca adını duyduğu yerlerin varlığını ilk defa öğrendiğini, bazıları ise Bandırma Vapurı, Gazi Müzesi ve Panorama Müzesi gibi alanları ziyaret etmek istediğini ifade etmiştir. Yarı yapılandırılmış form yanıtları da projenin etki düzeyini destekler niteliktedir. Bozok ve Okur (2019) araştırmalarında görsel sanatlar ve arkeoloji iş birliğiyle örgün eğitim dışında uygulanan kültürel miras eğitiminin öğrencilerin başarı ve tutumları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Elde ettikleri bulgular, hazırladıkları eğitim programına katılan deney grubu öğrencilerinin kültürel mirası tanıma ve sahip çıkmaya yönelik kazanımlarının, kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak bu çalışma, yerel ölçekte yürütülen kültürel miras çalışmalarının, gençlerin coğrafi bilinç kazanmalarına ve yaşadıkları çevreyi anlamlandırmalarına büyük katkı sağladığını ortaya koymuştur. Çalışma çıktısı olan web sitesi ve eğitim materyalleri, sürdürülebilir bir eğitim modeli sunmaktadır.

5. Kaynakça

- Bozok, B., ve Okur, A. (2019). Görsel Sanatlar ve Arkeoloji İş Birliği ile Gerçekleştirilen Kültürel Miras Eğitiminin Öğrencilerin Başarı ve Tutumlarına Etkisi. *The Journal of Limitless Education and Research*, 4(3), 263-282.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çekül Vakfı. Çekül'ün kültürel miras anlayışı. Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı. Erişim Adresi: <https://www.cekulvakfi.org.tr/proje/cekulun-kulturel-miras-anlayisi> Erişim Tarihi:2025
- Gümüşçü, O. (2018). Tarihi coğrafya ve kültürel miras.Erdem, (75), 99-120.
- Harman Aslan, E., ve Diker, M. (2023). Gençlerin somut kültürel miras farkındalığı: Erasmus+ projesi deneyiminden perspektifler.
- Kocakaya, E., ve Dönmez, Y. (2022). Z Kuşağının Kültürel Miras Algısı: Safranbolu Örneği. *Anasay*(21), 119-140.
- Kulcü, Ö. T. (2015). Kültürel Miras Kavramının Eğitim Açısından Önemi. *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 27 32.
- Kuşçuoğlu, G. Ö. ve Taş, M. (2017). Sürdürülebilir kültürel miras yönetimi. *Yalvaç Akademi Dergisi*, 2(1), 58-67.
- Negiz, N. (2017). Kentlerin tarihsel sürdürülebilirliğinde kültürel miras: Önemi ve değeri üzerine düşünmek.Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi,3(1), 159 172.
- Parlak, B. (2017). Dijital Çağda Eğitim: Olanaklar Ve Uygulamalar Üzerine Bir Analiz. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(Kayfor 15 Özel Sayısı), 1741-1759. <https://izlik.org/JA79UC39JW>
- Türk Dil Kurumu. Kültür (madde no:1). Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/Erişim> Tarihi:2025
- Türk Dil Kurumu. Miras (madde no:3). Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/Erişim> Tarihi :2025
- Yılmaz, A., ve Gül, S.. (2018). Samsun Şehrinde Tarihi Yapı Mirası Ve Şehirselleştirme: Historical Heritage and Urban Conservation in Samsun City. *Journal of Ottoman Legacy Studies*, 5(13), 49-67.